DE NUMMIS
REGUM MYSIÆ
SEU
RASCIÆ
AD
VENETOS TYPOS PERCUSSIS
COMMENTARIOLUM.

VENETIIS MDCCL.
Ex Typographia Albritiana.

Digitized by Google

Numquam liquidum, ſincerumque ex turbido venit.

Publ. Syr. Mim.

VEnetæ Monetæ dignitas ex eo maxime elucet quod & priſcis illis temporibus, quibus nondum florentiſſimæ Reipublicæ res ad ſummum gloriæ & magnitudinis faſtigium pervenerant, a potentiſſimis Principibus cum propinquarum tum longe diſſitarum regionum, libenter ſuſcepta, immo avide conquiſita deprehendatur. Nec mirum. Quum probitate metalli; elegantia quadam formæ, & ponderis conſtantia præ cæteris omnibus quæ hac illac tunc temporis percutiebatur, fortaſſe polleret. Hinc Ducatus aureus Joannis Danduli ætate primum Venetiis percuſſus, expeditiſſimo itinere ad extremas Orientis & Occidentis oras deductus, & longe lateque diffuſus. Hoc præcipuum noſtratis Pecuniæ decus.

Sed & de altero ſatis antiquo ac forte in hunc diem cives noſtros latenti, Venetæ Monetæ honore, nunc diſſerere eſt animus; ut non ſolum eam iam ubique libenter ſuſceptam, ſed illius etiam typorum formam neque brevi temporis intervallo, neque anguſto loci ſpatio a ſummis Regibus adoptatam, ſcribendo com-

monſtremus. Ad hoc potiſſimum duabus de cauſſis adducimur: argumenti nempe novitate, & deſiderio, quo iamdiu diſtinemur, ea omnia, quæ ad augendum dulciſſimæ Patriæ ſplendorem facere poſſunt, e latebris in publicam lucem vindicandi.

Nummos argenteos Regum Myſiæ ſeu mavis (*a*) Raſciæ, qui Sæc. XIII & XIV floruerunt & pondere & forma Venetis Sæculorum eorumdem per quam ſimiles, oculis aperte teſtantibus, nemo ibit inficias. Eruditis iam explorata res eſt. Venetum *Groſſum* ſeu *Matapanem* [Monetæ genus primum Henrico (*b*) Dandulo Duce percuſſæ Ann. ab V. C. DCCLXX.] accurate referunt; ſi nomina D. Marci, ac Ducis excipias. Quorum loco

(*a*) Nomine Raſciæ hic intelligas cum Bonfinio, & Sambuco (Rer. Hung. pag. 300., & 750.) *Myſiam Superiorem*, ſeu cum aliis *Orientalem Serviæ partem* a Raſca flum. per eandem labente tali adpellatione donatam. Ibi urbes præcipuæ Alba-Græca, Semendria &c. Vide Brictium, Baudr. & Ferrar. in Lex. Geograph.

(*b*) Hic [Henr. Dandul.] Monetam argenteam vulgariter dictam *Groſſi Venetiani*, vel *Matapani* cum imagine Jeſu Chriſti in throno ab uno latere, & ab alio cum figura Sancti Marci & Ducis, valoris viginti ſex parvulorum primo fieri decrevit. Andr. Dand. in Chron. Lib. x. p. 315.

loco D. Stephani Serviæ patroni, & Regis imperantis nomina adnectuntur. Cæterum differentia nulla, ut Venetiis potius quam alibi cuſos primo intuitu facile credas. Cur vero, quo, tempore, quave ratione hoc factum, brevi dicemus, hæc tractationi noſtræ materiam dabunt.

Sed antequam ad Nummorum inluſtrationem manum admoveamus, operæ pretium duximus nonnulla præmittere de inluſtri Neemaniorum familia, ex qua Reges Raſciæ primum dati. Hæc argumento ſatis tenebroſo quid luminis adlatura non iniuria adfirmamus.

A Sacerdote quoddam Græco, ortum duxit Neemania gens. Huius filius fuit Gliubomir Tarnoviæ (*Tarnou*) Dux, ex quo natus eſt Uroſc, ſeu mavis Uroſcius pater Deſſæ, (*c*) qui Anno MCLXI Radoslavium III Draghihnæ Regis filium, paterno pepulit Regno, rerumque potitus eſt.

In ditione armis parta ſucceſſit illi filius Neemania nomine, qui auctis bel-

(*c*) Filiam Deſſæ nupſiſſe Leonardo Vitalis Michael Venetiarum Ducis filio, auctor eſt *Cangius* in Fam. Slavonic. & Dalmatic.

lo, & in diem florentibus domeſticis rebus, nomen ex ſuo Neemaniæ genti, & ſibi (*d*) Mega-Iupani [hoc eſt Magni Ducis] titulum impoſuit. Ann. deinde MCLXXXIX a Friderico Cæſare I in Syriam abeunte, imperiali auctoritate in ditione rite firmatus, de medio ſublatus eſt; filio Thiomil hærede relicto, qui brevi parentem ſequutus, locum fecit Simoni fratri, a quo continuata Neemaniorum ſoboles.

Hæc illius gentis exordia, ſi Orbino (*e*) credas. Apud alios rerum harum Scriptores alia invenias. Sed quum rem implicatam & altis adhuc tenebris ſuffuſam deprehenderemus, neque expiſcari vacaret, fidem potius Orbino adhibere maluimus quam longa nimis diſquiſitione Lectores noſtros, inutili forte niſu, torque-

(*d*) Vocis hujus etymon vide apud Cangium in Not. ad Lib. IX Alexiad. Annæ Comnenæ. „ Ita „ appellabant Servii & Dalmatæ Regionum Præ„ fectos, ſeu qui proximam a Rege poteſtatem „ habebant, inquit Cinnamus, voce Nicetæ in „ Iſaacio Lib. III. n. 4. Porphyrogenit. de Adm. „ Imp. cap. XXIX. *Zupanos*, *Supanos*, *Mega-Iupanos*, *Magnos-Iupanos*, & *Archi-Iupanos* eos adpellatos apud Script. paſſim invenias.

(*e*) Regn. degli Slav. pag. 247.

quere. Si quis plura deſiderat (*f*) Hungaricarum, (*g*) & Dalmaticarum Rerum Scriptores conſulat, iiſquæ addat Niceph. Greg. Lib. VI. Hiſt. Byzant. Nicetam Choniatem in Annal. & Annam Comnenam in Alexiad. Lib. VII.

Nunc ad propoſitum redeamus.

Omnium primus, qui Regum (*h*) horum unicum Numiſma ediderit Ducangius; e Ducangio ſubinde (*i*) Bandurius. Ii editum ab ſe Nummum Uroſcio Romaniæ Imperatori Ann. MCCCLXVI cenſent. Unum etiam protulit Muratorius; alterum Lirutius. Sed ambo vitio Chalcographi ſatis male repræſentati. Quinque nunc primum e ſcriniolo noſtro exhibemus nos. Equidem plures ad hunc diem nobis inciderunt in manus. Sed ab edendis abſtinuimus. Qua de cauſſa, accipe. Ex quo primum

 Ra-

(*f*) Francofurti. Apud VVechel. 1600.

(*g*) Amſtelod. Apud J. Bleu. 1668.

(*h*) Reges Serviæ aliquando etiam adpellati ſunt *Deſpotæ*, & *Crales*, teſtibus Gretſero. Obſervat. in Georg. Codin. Lib. II. c. I. Spandugino Hiſtor. Turcic. apud Sanſovinum, & aliis, quos, ſi lubet, videas ap. Andr. Joſeph Gittio, in opere cui titulus *Lo Scettro del Deſpota* impreſſ. Neapol. 1697, in quo plura de Neemania gente paſſim invenias.

(*i*) Num. Imp. Tom. II. pag. 772.

Raſciæ Reges Monetam ad Venetos typos cudere cœperunt [quod XIII ineunte Sæculo factum] nonnulli eorum eodem ſive Stephani ſive Uroſcii nomine inſignes in regno conſederunt. Hinc quum nullum ætatis indicium hiſce in Nummis [parum admodum inter ſeſe diſcrepantibus] Regum nomina ſubſequatur , ſed omnes ſolo ſive Stephani ſive Uroſcii nomine obſignati deprehendantur , ſola omnino characterum , imaginumque forma de illorum ætate judicium ferre conantibus obſervanda remanebat . Nummos itaque nobis inter ſe diligentiſſime conferentibus ut quem prius quem poſterius conlocandum ſciremus, aperte adparuit, hos tantum , quos exhibemus inter ſe revera differre ; cæteros omnes alicui ex quinque noſtris coævos , eodemque typo percuſſos. Hæc in cauſſa fuerunt cur his probatis, reliquos omnes miſſos faceremus . Sed ut æquius certiusque hac in re iudicium ferremus , & veram [quantum fieri poterat] unicuique adſignaremus ætatem , eos cum Venetis *Groſſis* annorum illorum, quibus reſpondere nobis videbantur conferri curavimus . De vero certoque tem-

po-

pore, quo quiſque Venetorum *Groſſorum* percuſſus, nullum dubium, nomine Ducis manifeſte prodente.

His ita præmiſſis, primus nobis ſe ſe offert (*) Nummus inſpiciendus Stephani nomen præferens. Hunc ſi cum Groſſis Henrici Danduli, & Petri Ziani conferas, differentiam nullam deprehendes. Idem pondus, eadem forma ac metalli probitas, imagines eædem, iidem prorſus characteres. Quamobrem Stephano I, quem Ann. MCCXVI regali honore dominatum ſcimus iure optimo cenſeas. Hunc natum patre Neemania [de quo ſuperius] Hiſtoria & monumenta teſtantur. Thiomil fratri iam vita functo, in regno ſuffectus eſt. Ab infantia Simon adpellatus [cauſſam neſcire fatemur] creſcentibus annis Stephani nomen cum regno aſſumpſit, ſolo Mega-Iupani, hoc eſt Magni Ducis titulo contentus. Sigillum a (*k*) Lucio relatum aperte rem indicat.

Ibi

(*) In Tab. n. I.
(*k*) De R. Dal. pag. 256.

Ibi legas:

C ΦΡΑ	--	ΛΟΥ
Γ/ CTE		ΖΟΥΠ
ΦΑΝΟΥ	--	ΑΝΟΥΤ ΟΥΝΕΜ
ΜΕ ΓΑ	--	ΑΝΙΑ

ΣΦΡΑΓΙΣΜΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΖΟΥΠΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΜΑΝΙΑ. Hoc eſt; *Sigillum Stephani Magni Supani filii Nemania. Mega-Iupani* titulum conflatum, ut ita dicam, Slavo-Græco vocabulo, facili negotio comperias. Sed quum Joannicius Bulgariæ Dominus Coronam Regni Bulgarici ab Innocentio III tunc Romano Pontifice petiiſſet, Stephanus quoque noſter eundem Serviæ ſuæ titulum enixe rogaverat. Verum Andrea Hungariæ Rege, qui & Serviæ titulo utebatur, id non probante, (*l*) nil actum. At Innocentio e vivis ſublato, Honorius III ſucceſſor, vitato Serviæ nomine, Stephanum percupientem Re-

(*l*) Acta Innoc.

Digitized by Google

Regem Raſciæ , (*m*) antiquo Chronographpo teſte, renunciavit . *Eodem tempore Stephanus Dn. Serviæ , ſeu Raſciæ , qui Mega-Iupanus appellabatur miſſis Apocriſiariis ad Romanam Sedem , impetravit ab Honorio* [Tertio] *Summo Pontifice coronam Regni ; direxit namque Legatum a latere ſuo , qui veniens coronavit eum , primumque conſtituit Regem terræ ſuæ .*

Qua vero de cauſſa Romanus Pontifex inſigne decus ſchismatico homini indulſerit , Dandulus noſter docet : *Stephanus quoque Dominus Raxiæ , & Serviæ , qui* (*o*) *Mega-Iupanus appellatur dum neptem quondam Henrici Danduli Ducis accepiſſet in coniugem ex ſuaſione uxoris, abiecto ſchiſmate , per nuntios a Papa obtinuit ut regio titulo decoratus eſſet & per* (*p*) *Le-*

(*m*) Archid.ap.Luc.p.156. (*n*) In Chr.L.X.p.340.
(*o*) Muratorius edidit *Megavipanus*. Perperam .
(*p*) Is forte fuit *Gregorius Creſcentius* Romanus , de quo Ciaconius (*Vit. Pont.* Tom. II. pag. 55.) „ Quare (*Honor. III. ann.* 1216.) Legati Apoſtolici munus Gregorio Creſcentio Romano titulo „ Sancti Theodor. Diacono Cardinali in Dania , „ Suecia , Polonia , ac Bohemia commiſit , ut Eccleſias illas ad primævam pietatem revocaret ; „ nec ſine fructu ; nam ipſemet Stephani Serviæ „ & Diocliæ, aliarumque Provinciarum Regis Oratores recepit ec. „ Sæpius *Creſcentium* S. R. Se-

Legatum Cardinalem ad hoc miſſum una cum coniuge coronati ſunt . Hæc adnotat Dandulus ad Ann. P. Ziani X. Litteras , quibus Stephanus, poſthabito patrio Græcorum Schiſmate, quo diu vixerat , orthodoxæ militiæ nomen dedit [Pagio (*q*) hac de re ſilente prorſus] refert Ciaconius . (*r*) Hæc earum inſcriptio : *Sanctiſſimo Patri & Domino Honorio III Romanæ Sedis Eccleſiæ univerſali Pontifici , Stephanus Dei gratia totius Serviæ , Diocliæ, Tribuniæ , Dalmatiæ , atque Obulmiæ Rex coronatus inclinationem ſummæ fidelitatis conſtantiæ* . Cætera , ſi lubet , apud Ciaconium legas .

Quænam vero fuerit hæc Henrici Danduli neptis , cuius adductus admonitionibus ad ſanctiſſimam Romanæ Eccleſiæ Fidem ſeſe receperit Stephanus , noſtratium forte Scriptorum incuria , non bene compertum . Nonnulli *Dandulam* eam adpellatam adſtruunt ; nonnulli *Annam* , Rai-

Sedis Legati ad Hungaricos, & Dalmatas munere functum certiſſimis argumentis oſtendit Adnotator ad *Hiſt. Salonit. Thomæ Archid. Spalat.* inter Script. Rer. Dalm. pag. 471, & idem Archidiaconus cap. XXIV. pag. 332.

(*q*) Breviar. Geſt. Pont. Rom.

(*r*) Tom. II. pag. 55.

Rainerio Dandulo natam Henrici Ducis filio, qui tunc temporis ſublimi Procuratoris D. Marci dignitate pollebat[1]. Similitudine nominum fortaſſis error irrepſit.

Quum ergo in huius Regis Nummo æque ac in cæteris ſucceſſorum, quos damus, integram Venetorum ſpeciem repræſentari conſpicias, hoc factum intelligas a Stephano, ut nobiliſſimis Venetæ Reipublicæ proceribus, quibus tam arcto adfinitatis vinculo iungebatur, amorem ſuum, ſummamque in eorum Patriam reverentiam ultro teſtaretur. Scriptores probatæ fidei, quibus noſtra hæc coniectura fulciatur, revera non ſuppetunt. Sed quum nulla melior rei huius cauſſa e barbarorum temporum tenebris adhuc emerſerit, ad hanc tenendam ſententiam, non improbanda coniectura, rerum geſtarum obſervatione adducimur. Verum non tam mordicus noſtram tuemur ut cæteras omnes prorſus reiiciendas velimus. Immo & alteram addimus. Barbaro Regi, barbarioris nulliſque bonis artibus excultæ gentis, rei Monetariæ artem in integrum defuiſſe iis præſertim temporibus, facile coniicias. A Venetis petiit.

Hinc

Hinc factum ut Veneti Monetarii Regi, cæterum amico, Venetiſque principibus adfini, patrios adferrent typos, iiſque primum ibi Monetam procuderint. Hæc ſi arrideat priori præferas. Si neutra, de tuo pœnu meliora ſatage proferenda. Sed ad Nummum tandem.

I.

In adverſa:

„ (*) STEPA.... S STEPA.... *Ste-*
„ *phanus. Sanctus Stephanus*; Serviæ Pa-
„ tronus.

„ Stephanus ſtans a dextris [Græco-
„ rum more hoc factum adfirmant alii;
„ alii oſcitantia artificum] cum corona,
„ tunica & pallio gemmis diſtinctis;
„ Crucem longam; &, ut aiunt, dupli-
„ cem tenet una cum Sancto Stephano
„ ſtante a ſiniſtris cum tunica & pallio
„ & Cod. Evangeliorum læva ſuſtinente
„ ad pectus. Inter Crucem & Regem
„ REX ſcriptum eſt. Ad calcem Crucis
„ N. & O.

In averſa vero

„ Je-

(*) In Tab. n. II.

Digitized by Google

„ Jeſus Chriſtus tunica & pallio amictus in cathedra gemmis exornata Cod. „ Evangel. genibus innixo ; Domini caput ambit nimbus, in quo Crux quadrata, in area littera R.

Tria in Nummo hoc obſervanda veniunt; Crucem nempe duplicem, Regis veſtes, & litteras utraque parte ſignatas.

De Cruce pauca. Eam in Nummo pro Vexillo, quod in Venetis conſpicitur, adiectam a Stephano credimus ut recens ab ſe præſtitam Rom. Catholicæ Sedi obedientiam, Rex a Pontifice tanto cohoneſtatus munere, oſtentatione quadam pietatis, gratique animi, indicaret. De duobus litteris N & O, pauciora. Priore earum forte innuere voluit *Neemaniæ* gentis cognomen. De altera vero nihil nobis coniectandum ſupereſt; quum præſertim iniuria temporum exeſa, & pœne deleta, vix percipi poſſit. Littera R in area adverſæ partis *Raſciæ*, ſive mavis compendio quoddam, *Regni Raſciæ*; ſupple *Moneta*. Verum de regali amictu, ſcilicet de pallio & tunica gemmarum ſerie ad oras diſtinctis, adnotare lubet hunc eundem eſſe, quem a Venetis Ducibus diu ſer-

ſervatum agnovimus. Venetos (*) Nummos Groſſos XIII & XIV Sæc. confer, iiſque adde Bullas Plumbeas, quas damus in Tab. ſub n. VI. & VII. Earum vetuſtior ad Ioann. Dandulum, recentior ad Michaelem Steno pertinent; prior apud Brunatium Patavii adſervatur; poſterior apud nos. Ex iis, quas Ducalibus Senatus Epiſtolis ſcimus avulſas, forma interioris exteriorisque amictus perſpicue deprehendi poteſt: & inde liquet ſaltem *Sæculi* ſpatio in Bullis ſive Sigillis harum veſtium uſum apud Venetos Principes obtinuiſſe. Dandulum ad Ducalem evectum dignitatem Ann. MCCLXXXIII, Stenum MCCCC tradit Hiſtoria. In aliis Nummis, non item. Nam adſunt aliqui ex minoribus Franciſci Danduli Ducis Ann. MCCCXXVIII. qui longe diverſam pallii ſpeciem referant. Sed de his alibi fuſius.

I I

Sed alter iam ſubſequitur (*) Nummus

(*) In Tab. n. VIII. & IX.
(*) In Tab. n. III.

mus nomine *Stephani* inſignis, demtisque cruce, & corona apprime ſuperiori ſimillimus. Hunc Brunatius noſter delineandum indulſit. Pro cruce Vexillum, pro corona crines concinne in nodum retortos, æque ac in Venetis vides. Sed cui potius Stephano e tribus, qui primum excepere, tribuendus? Stephanus primus [Orbino (*s*) teſte] filium creavit Stephanum qui *Iupani*, ſive Ducis titulo contentus, filio regnum armis Chelmia auctum, reliquit. Is, cui primum *Neemania* nomen, cognomen *Crapalus*, aſſumpto Regno, avitum Stephani nomen ſuſcepit, eoque in regni adminiſtratione uſus eſt. *Crapalum* excepit filius Stephanus, Primo pronepos, qui Helenam nobiliſſimam fœminam, quam Francica gente prognatam ferunt, duxit uxorem. Hinc Reges quatuor Stephani nomine adpellatos habes. Species Nummi omnino priori conſona; characterum differentia minima, ſeu mavis nulla. Summa hinc difficultas ſuboritur cuinam potius adtribuas. Nos nullum ferre iudicium auſi, Lectoribus noſtris, harumque re-

B rum

(*s*) L. c.

rum peritis libenter pronuntiandum relinquimus .

III.

Sed ex ambagibus hiſce ad certiora tandem progrediendum . Tertius ſubeſt (*) Nummus Uroſcii nomine ſignatus hoc pacto

UROSIV REX S STEFAN

„ Uroſcius ſtans &c.

In cæteris nil differt a præcedenti , Venetisque æque ac alii per omnia ſimillimus . Cl. Muratorii auctoritate fulti nos *Milutino* adſcribi poſſe putamus . Peritiſſimi viri iudicium libenter ſequimur .

Uroſcius Stephanum , Stephani huius nominis primi pronepotem , patrem habuit; matrem Helenam fœminam nobiliſſimam Francica gente ortam . Adhuc puer *Milutini* (*t*) nomen [hoc eſt *gratus* *comis*

(*) In Tab. n. IV.

(*t*) Muratorius eum *Sanctum* adpellatum cum Orbino adfirmat, atque vita exceſſiſſe Ann. MCCCXXI. dubitando tradit . *Ant. Med. Aev.* Tom. II. Differt. XXVII.

Huic tribuendum credimus Nummum Aureum a Bandurio [*Numm. Imp. T.* II. p. 772.] commemoratum , cujus ectypum in Cimelio Baudelo-

comis] ſortitus eſt. Ad Regnum evectus Uroſc ſive Uroſcium adpellari voluit, fratrique Dragutino, qui iampridem in patrem arma moverat, & tunc in fratrem etiam moventi, Provinciam prope Savum regendam dedit. Nec ipſi iam nova molienti & augendi dignitatem percupido bellum inferri pro ſumma, qua pollebat, humanitate, paſſus eſt. Sed brevi, nulla relicta prole, rebellis vita deceſſit. Bis nobiliſſimis fœminis matrimonio junctus eſt Uroſcius. Primum Eliſabeth Stephani Hung. Regis filiæ, e qua Uladislavium ſuſcepit. Secundo, filiæ Andronici Cæſaris, e qua Conſtantinum. Nothum etiam e matrona quadam habuit Stephanum nomine, quem novercæ inſidiis excæcatum Regno amandari juſſit. (*u*) Huic Cæci cognomen impoſitum. Moriens Ann. (*x*) MCCCVII. Regnum Uladislavio reliquit. Con-

delotiano ſe vidiſſe teſtatur. *In eo* (inquit Band.) *Rex ſedet cum ſtemmate inſolenti, dextra Crucem, læva globum crucigerum tenens. in ambitu* MONETA REGIS VROSI. *In parte averſa Lilia Francica expreſſa ſunt*. Forte ad innuendum maternum genus.

(*u*) Michas Madius *Hiſt. de Barbazanis de Spoleto*. Script. Rer. Dalm. p. 375.

(*x*) Ibid.

ſtantinum etiam Andronici Cæſaris ex filia nepotem aliquando regnaſſe prodit Nummus inſequens argenteus *Scodræ* ſignatus, in cuius antica

D. REX CONSTANTINVS

„ Conſtantinus ſedens corona ornatus,
„ ſceptrum dextera, læva Globum tenens.

In poſtica

S STEFANV. SCVTARI.

Conſtantinum Regnum affectantem Uladislavius frater bello captum, barbaro inſuetoque mortis genere miſerrime medium ſecuit.

I V.

Quartum quem damus (*) Nummum omnino ſuperioribus ſimilem, addita regali corona, & duplici, longaque Cruce, facile conferendo, comperias. In epigraphe integrum *Uroſcii* nomen exprimitur. Ad calcem Crucis N & E *Neemania*. In poſtica litteræ P R, quas *Princeps* ſive *Principatus Raſciæ* interpretamur. Reges duos Uroſcii nomine adpellatos poſt primum in Raſciæ Regno con-

(*) In Tab. n. V.

conſediſſe, perhibet Hiſtoria.

Horum prior ille idem eſt Uladislavius, quem Eliſabeth Regis Hungarici filia natum nuper diximus. Regno potitum, e Stephano Uroſcium adpellatum ferunt. Venetum Ducatum aureum [vulgo *Cecchino*] hunc adulteraſſe, deterioremque dolo malo feciſſe, nonnulli autumant. Horum unum vidimus Venetis revera perſimilem, ſed haud Veneti alicuius Ducis, verum proprio Uroſcii nomine ſignatum. At ingenue fateri cogimur, nobis non ſatis conſtare cur huic, vel cuicumque tandem fuerit is, qui hoc fecerit (quod non liquido patet) id vitio vertatur. Poterat enim iure ſuo Rex, ſuoque nomine Monetam cudere purioris, impuriorisve metalli; nec ſubinde dicendum Venetam adulteraſſe. Quod ſi contra fas Veneto uſum typo obiicias, reponemus, ea de cauſſa uſum, qua vel præceſſores ſui in argenteis Raſciæ Nummis, diuturno temporis intervallo, uſi fuerant. Re etenim vera Aligherius noſter non adulteratam ab Uroſcio pecuniam Venetam neque deteriorem redditam innuit, verum rudi opere neque ſa-

tis optimo metallo ſuam (cæterum Venetæ ſimilem) conflaſſe ; quod apprime verum ,

- - - - E quel di Raſcia, (*y*)
Che male aggiuſtò il conio di Vinegia.

Iniuria igitur a (z) nonnullis Divinæ Comœdiæ Interpretibus, adulteratoris Venetæ pecuniæ nota Uroſcio inuſta, quum tantum (*a a*) propriam informem minuſve bonam, non vero alienam, percuſſerit.

Regno a Magnatibus pulſus, acclamatoque in Regem fratre Stephano , quem a patre excæcatum ſuperius narravimus , (*b b*) in carcerem coniicitur, ibique vita functus eſt . Stephanus itaque regno potitus Ann. MCCCXI , Uroſcii nomine ſibi impoſito , pacem cum finitimis iniit & ſedulo excoluit . Ærarii res ita & procuravit & auxit ut in iamdiu exhauſtum ingentem auri argentique vim ſumma cum laude intulerit. Huic referimus Inſcri-

(*y*) Paradiſ. Cant. XIX.

(z) Vellutellus, Daniellus & recentiores.

(*a a*) Rem paucis expedit vetus Comment. auctum & editum Mediolani Ann. MCCCCLXXVIII, *per Martinum Paul. Nidobeatum , & Jacobo Laneo* [della Lana] *tributum* : *Et quel di Raſcia , che non fece giuſta la ſua Moneta , che appare Vinitiana . Et però dice, che mal giuſta .*

(*b b*) Mich. Mad. pag. 375.

ſcriptionem, quam cum ad inluſtrandam Regum horum ætatem & potentiam facere poſſit, integram exſcribimus. (*cc*)

ANNO DOMINI MCCCXIX MENSE IVNII INDITIONE VI VROSCIVS REX RASSIAE ET DIOCLEAE ALBANIAE BVLGARIAE AC TOTIVS MARITIME DE CVLFO ADRIAE A MARI VSQVE AD FLVMEN DANVBII MAGNI PRESENS OPVS ALTARIS YCONAM MAGNAM ARGENTEAM LAMPADES ET CANDELABRA MAGNA DE ARGENTO FIERI FECIT AD HONOREM DEI ET BEATISSIMI NICOLAI. EIVS HEREDE ASTANTE (*dd*) DE CATERA FILIO DESIFLAVE FIDELI ET EXPERTO A PREDICTO REGE DEPVTATO ET NOS RY GERIVS DE INVILIA PROTHOMAGISTER ET ROBERTVS DE BARVLLO MAGISTER IN OMNIBVS PREFATIS OPVS DE PRAEDICTO MENSE IVNIO INCEPIMVS ET PER TOTVM MENSEM MARTIVM ANNI

(*cc*) Ext. in Eccleſia Barenſi Sancti Nicolai Epiſc. vulgo *de Bari*. Orb. pag. 255.

(*d d*) *Cangius* edidit *Decatera Dorislave*.

NI SEQVENTIS CHRISTO FAVENTE FIDELITER COMPLEVIMVS. Alteram adiicimus muro Sacrarii Ædis Majoris Tarviſii appenſam. Eam refert Burchelatus (Hiſt. Tarv. pag. 252.)

MCCCIV *die* XXV *Martii*. *Franciſcus de* (*e e*) *Salomone fuit per excelſum principem & D. D. Oroſium Regem Raſiæ militari cingulo donatum*.

Is filium Stephanum cognomento Duſcianum (*f f*) cum in bello adverſus Bulgaros ſtrenue ſe geſſiſſet, utriuſque Zentæ præfectura donavit. Sed a proceribus Servianis haud multo poſt (incertum an filio invito) in carcerem detru-

ſus

(*e e*) Is fuit frater *Caſtellani de Salomone* Epiſcopi Tarviſini.

(*ff*) *Stephani Duſciani* fortiſſimi, ac potentiſſimi Ducis, qui Ann. MCCCXL. Imperatoris Romaniæ, Sclavoniæ, & Albaniæ titulum propria auctoritate ſibi conflavit, Nummos duos ex argento vidimus:

„ I. STEPNOS. RASIE : 7 : B. T. REX. *Ste-*
„ *phanus Raſciæ, & Bulgariæ totius Rex*. Impera-
„ tor ſedens, corona ornatus, ſceptrum tenens.

S. TRIFONIS. CATARENS. Sanct. Tripho [Cathari Patronus] ſtans, nimbo redimitus.

„ II. STEPHANUS IMPERATOR. Impera-
„ tor ſedens, dextra ſceptrum, læva globum cru-
„ cigerum ſuſtinens.

S. TRIPHON CATHAREN. Sanct. Tripho ſtans.

ſus & ſuffocatus ſub Ann. MCCCXX-XIII. vitam cum Regno amiſit.

Utrum vero Uladislavio, an Stephano huic, ambo deinde Uroſcii nomine Reges, Nummus noſter referri debeat, breviſſime diſquirendum.

Nobis rem accurate diſpicientibus, Stephano duobus de cauſſis referendus videtur. Speciem Nummi, characterum formam, metallique impurioris notam cum ſubſequentibus potius quam cum praecedentibus convenire arbitramur. Horum tamen minima eſt differentia. Corona inſuper, qua Regis caput praecingitur, & Crux duplex, cui manum admovet, amplioris dignitatis & potentiae coniecturam praebent; quibus revera Uladislavium a Stephano longe ſuperatum, relata rerum ſeries cumulate teſtatur. Num vero haec aliquid ponderis ſententiae noſtrae in tanta rerum ambage conferre queant, ius dicant aequi, peritique Lectores.

V.

Quintus & poſtremus, quem proferimus, ille idem (*) Nummus eſt, quem ex-

(*) In Tab. n. VI.

exhibet Bandurius, Epigraphe UROSIV, Stellæ, & ſingularis Crucis figura id perſpicue oſtendunt. Quo loco ab eruditiſſimo Viro conlocatum invenimus, nos dimovere non auſimus. Ad illius inluſtrationem hæc Bandurius. *(gg)*

„ Uroſcius Stephani & Helenæ Bulgaræ „ filius, Rex a patre (Stephano Duſciano) „ renuntiatus eſt. Hoc extincto, menſe „ Decembri an. 1356. Imperatoris ti- „ tulum ſibi perinde atque ille adroga- „ vit. Sed ſub ipſa initia, bello appetitus „ a Siniſciano patruo, maximam Theſ- „ ſaliæ partem amiſit; deinde plerique „ proceres præfecturarum ſibi commiſſa- „ rum Dominatum in ſolidum arripue- „ rant: poſtremo cum Vucaſcino, quem „ Regia dignitate Imperatoriæ ſcilicet „ obnoxia ornaverat, quique obſequium „ detrectabat, bellum inferret, captus „ & in Serviam abductus eſt, nec multo „ poſt fugam meditari inſimulatus, clava „ in caput impacta interfectus eſt anno „ 1368. duodecimo ex quo imperare cœ- „ perat.

Ex his Bandurium Uroſcio Stephani Du-

(gg) Tom. II. pag. 772.

Duſciani Imper. filio Nummum tribuere colligas ; quem poſtremum e Neemania gente in Serviæ Regno ſcimus conſediſſe. Attamen ne de veritate rei male mereri videremur, prætermiſſa hic noluimus argumenta duo, quibus fulti, hunc eundem Nummum Uroſcio Duſciani filio detrahunt nonnulli, & cuippiam ex iis ſuperius recenſitis tribuendum docent. Illud igitur primo obſervandum venit, quod quum Pater pecuniam non ad Venetos ſive alienos typos, ſed ad ſuos tantum obſignatam voluerit (nullus enim repertus adhuc Duſciani Nummus , qui ſeu Venetum ſeu alienum referat) haud facile credi poſſit quod filius Uroſcius, a paterno more digreſſus , iterum ad Venetos typos obſignandam præceperit.

Secundo , teſtatur Hiſtoria , & cum Hiſtoria Bandurius , hunc eundem Uroſcium Imperatoris titulum , patris exemplo præeunte, ſibi adrogaſſe . Cur ergo nobiliſſimam , atque a parente traditam Imperatoris adpellationem in Nummis ſuis neglexiſſe credendum ? Uroſcium hanc detrectaſſe, contra fidem Hiſtoriæ , nemo adfirmaverit . Verum Regis tantum non

Im-

Imperatoris titulo Nummum notatum legas. Nos graviſſimi argumenti vim ægre diſſimulari poſſe fatemur.

Sed antequam Commentariolo noſtro finem faciamus, rerum harum amatoribus non iniucundum fore arbitramur, ſi & Regum Hungariæ Nummum Venetis typo adfinem, nunc primum æri diligenti opere inciſum, vulgaremus. Nummus ex argento & pondere & ſpecie parum a relatis, & proinde a Venetis, diſtat. Metallum excipe longe peioris notæ. Apud nos extabat; ſed nuper amico dono dedimus.

In adverſa:

(*) KARVLVS REX S STEFAN

„ Carolus ſtans, imberbi ac juvenili
„ aſpectu, cum corona, toga, & pallio,
„ dexteram Vexillo admovet, læva ſceptrum
„ tenet. S. Stephanus, pro ut in præceden-
„ tibus. Ad calcem Vexilli Crux quadrata.
„ In averſa:

Jeſus Chriſtus ſedens. In area ex utraque parte Lilia Francica.

Carolo Roberto, ſeu mavis (*b b*) *Caroberto* Hungariæ Regi Nummum adiudicamus

(*) In Tab. n. VII.
(*b b*) Luc. pag. 188. Rainald. 1299. n. 13. & 1303. n. 14.

mus, eoque tempore cuſum, quo, iudice & fautore Bonifacio VIII Pont. Max., Regni corona per Legatum Pontificis, Albæ inſignitus eſt. Lilia gentem produnt. Is Carolum Martellum Andegavenſem e Siciliæ Regibus, patrem habuit. Andegavenſes regali Francorum gente fluxiſſe quis ignoret? Anno MCCC dum XI ætatis ſuæ ageret, e Sicilia in Hungariam miſſus; poſtmodum Anno MCCCX tandem in Regem coronatus eſt. Ob Hungaricorum procerum inteſtina diſſidia nutanti auctoritate diu imperavit. Verum compoſitis rebus, Mladenum Dalmatiæ tyrannum bello devictum, captivum in Hungariam abduxit. Regnum non modo ſtrenue tutatus eſt, ſed plurimum etiam auxit, profligato Matthæo Trintſchinienſi Comite prope Caſſoviam. Demum XXVII Kal. Aug. Ann.MCCCXLII Ludovico maximo natu e filiis, hærede relicto, (*ii*) e vivis ſublatus eſt.

Non defuerunt qui Nummum Carolo Martello Caroberti patri, Hungariæ Regi, ut ita dicam deſſignato, tribuendum putarint. Sed ſtolide admodum. Imberbis & iu-

(*ii*) Abrah. Baschay. Chronolog. Reg. Hung.

& iuvenilis Caroli aſpectus ſatis indicat cui recte cenſeas, quove tempore obſignatum teneas. Hæc de Nummo. Nunc de cauſſa, qua Venetos referat. Andream III cognomine Venetum, Carolus Robertus in Regno excepit. Andreas e Stephano Andreæ II nepote, & Thomaſſina Maurocena Veneta Matrona ortum duxerat. Ex quo *de Morexinis* etiam (*k k*) adpellatus eſt. Rex Venetiis natus, Venetorum adfinium immenſis opibus in regno (*l l*) conlocatus, firmatuſque fuerat. Parentes & patriam conſtanti reverentia, parique amore ita proſequutus eſt ſemper ut Bonfinio (*m m*) & Sanuto (*n n*) teſtibus, *gentilitia* Maurocenorum *arma* uſurpaverit, *cruce* alba *cum circulo* tantum adiecta, *ut a cæteris Nobiliſſimæ Maurocenæ gentis*, dignoſceretur. *Parentis* [ea ſunt Bonfinii verba] *nobilitatem uſque adeo præveneratus ut rerum potitus, humilioris fortunæ inſignia præ matris amore, & illius urbis reverentia non ſpreverit*. Cur ergo mi-

(*k k*) Chron. Mss. Bibl. Sancti Marci Venet. n. 19. C. 5. 3.
(*l l*) Thurocz. Chron. Hung. Cap. LXI.
(*m m*) Rer. Hung. pag. 307.
(*n n*) Vit. Duc. Venet. pag. 578.

mirum ſi ad Venetos typos Hungaricam Monetam etiam conflari mandaverit? Cuius proinde Carolus Robertus in regno ſuffectus, ſpeciem, prout coniicimus, imitatus, adiectis tantummodo Liliis, hunc Nummum ediderit. Difficillimis temporibus Carolum in Regnum perveniſſe conſtat; typi ad cudendam Monetam fortaſſe deerant; Andreæ paratos invenit: hiſce uſus eſt. Hæc tamen divinando potius, quam adfirmando ſcribimus. Nullum etenim Andreæ Nummum Venetos referentem adhuc vidimus; ex quo coniectura noſtra quam maxime firmaretur. Unum habuimus ab amiciſſimo Viro, qui nobis largitus eſt, Andreæ Veneto tributum, Venetisque revera perſimilem. Sed characteribus nimium adtritis, nullum expiſcari potuimus Regis nomen. -- NGARIE REX commode legi poterat; cætera fruſtra tentavimus.

Hæc demum ea ſunt, quæ de Nummis hiſce dicenda nobis inſtitueramus; plura allaturi, ſi per nos licuiſſet. Sed labefactatis rebus noſtris, ac ſtomachi tyrannide, animique anxietate pœne deleti, plura, prout in votis erat, præ-

ſtare

ſtare nequivimus . Utinam tandem Deus Opt. Max. nos ſartos, tectosque velit, & Sapientiſſimi florentis hujus,ſanctiſſimæque Reipublicæ Viri , quibus Rei Litterariæ ſumma demandata poteſtas , nobis humanioribus diſciplinis inhiantibus , otium faciant , laboribusque noſtris exoptatum finem imponere non dedignentur.

VIVAT. FLOREAT. QUI. LEGIT.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

MAG 2023633

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EM.
ROMA

Digitized by Google